

Завора Таїна Миколаївна

*Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та
державного управління*

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ЖИТЛОВОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Трансформаційні перетворення політичного та економічного характеру в українському суспільстві призводять до появи чинників, що за певних умов можуть стати загрозою національним інтересам у всіх сферах діяльності, в тому числі й у соціальній. На сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України, стабільності в суспільстві у соціальній сфері є: низький рівень життя; поглиблення розриву в темпах розвитку та рівні якості життя між верствами населення; невідповідність програм реформування економіки країни і результатів їх здійснення визначеним соціальним пріоритетам; неефективність державної політики щодо підвищення трудових доходів громадян, подолання бідності та збалансування продуктивної зайнятості працездатного населення; криза системи охорони здоров'я і соціального захисту населення; загострення демографічної кризи; зниження можливостей здобуття якісної освіти представниками бідних прошарків суспільства; зростання дитячої та підліткової бездоглядності, безпритульності, бродяжництва. Оскільки сутність соціальної безпеки розкривається у системі показників, індикаторів, їх порогових та граничних значень, то цілком закономірним є виявлення наявних і можливих явищ, чинників, що створюють її небезпеку [1]. Однією з найгостріших проблем у сучасних умовах в Україні залишається питання забезпеченості сімей окремим житлом [2]. Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України порогове значення індикатора «наявність житлового фонду в середньому на одну особу, м²», становить 25 м² [3].

Виконаний аналіз забезпеченості населення житлом виявив значне відставання населення України за цим показником від мінімального розміру забезпечення житлом, розрахованого ООН, що становить 30 м². Динаміка змін забезпеченості населення житлом в Україні на одного жителя за період із 2000 р. по 2010 р. збільшилася лише на 2,6 м² і становила у 2010 р. 23,3 м², що менше порогового значення на 1,7 м². Якщо у середньому на одного жителя у сільській місцевості цей показник складав 26,4 м², то у містах на одного жителя він становив лише 21,8 м² [4]. Підвищення забезпеченості населення житлом відбулося завдяки збільшенню загального розміру житлового фонду та зменшенню чисельності населення. Тому, на нашу думку, з метою виявлення наявних загроз у соціальній сфері необхідно здійснити аналіз попиту та пропозиції житла. Про наявність попиту на житло в Україні свідчить квартирна черга на житло й на поліпшення житлових умов населення. Кількість сімей та однаків, які перебували на квартирному обліку на кінець року, зменшилася із 2638 тис. у 1990 р. до 1174 тис. у 2009 р. Так, за даними Державного комітету статистики України, на початок 2010 року на квартирному обліку перебувало 1174 тис. сімей і однаків, а на початок 2011 року їх кількість становила 1139 тис. сімей та однаків, тобто лише 0,9 % поліпшили свої житлові умови стосовно тих, хто перебував на квартирному обліку на кінець попереднього року. Ураховуючи динаміку забезпечення житлом за останні п'ять років, останні чергові, які перебувають на сьогодні на квартирному обліку, зможуть отримати квартири лише через 70 – 75 років [5]. Одночасно спостерігається дефіцит якісного і водночас доступного за вартістю житла для середньо- та малозабезпечених верств населення. Таким чином, низький рівень забезпечення житлом залишається однією з найгостріших соціальних проблем і потребує ефективного механізму формування житлової політики на державному та регіональному рівнях.

Разом з аналізом забезпеченості громадян України житлом доцільно звернути увагу на те, що в Україні біля 116 тис. квартир є комунальними, в яких проживає по декілька сімей. Станом на 1 січня 2011 р. 4 млн. м² житла віднесено до категорії старого та аварійного. Великопанельні 5-поверхівки першого покоління загальною площею 15 млн. м² житла потребують реконструкції. Незважаючи на тенденцію до зменшення в Україні кількості сімей, що мають житлову площу нижче санітарної норми в розрахунку на одну особу, станом на 01.01.2011 р. їх кількість становить 41,8 % [6]. Все це свідчить про необхідність будівництва нового та реконструкцію існуючого житла з урахуванням в першу чергу санітарних норм, платоспроможного попиту. Одночасно формування житлової політики повинно здійснюватися з урахуванням будівництва соціального житла для малозабезпечених громадян.

Процес старіння населення, якому сприяє високий рівень захворюваності, низька якість життя, зростання бідності потребує розв'язання питання забезпечення незахищеної верстви населення житловим фондом спеціального призначення, зокрема житлових будинків з обслуговуванням, будинків-інтернатів для інвалідів, ветеранів, самотніх громадян похилого віку. Станом на початок 2010 р. у сфері управління органів праці та соціального захисту населення України перебувало 325 будинків-інтернатів, з них 74 для громадян похилого віку й інвалідів, 152 – психоневрологічного профілю, 55 – дитячих, 5 спеціальних будинків-інтернатів, а також 39 пансіонатів для ветеранів війни та праці, де проживає всього майже 55 тис. осіб [7]. Існуючі будинки-інтернати не в змозі задовольнити потреби в цих закладах, та не в усіх будинках-інтернатах створені комфортні умови проживання. Тому цілком закономірно постає питання про будівництво спеціалізованого житла для осіб похилого віку, як відокремлених будинків-інтернатів, так і житлових будинків з обслуговуванням, що проектується відповідно до вимог ДБН 363 та ВСН 62.

Таким чином, слід констатувати, що забезпечення соціальної безпеки в сучасних умовах перетворюється у комплекс заходів, спрямованих на запобігання всьому спектру соціально-економічних загроз. Тому формування житлової політики повинно здійснюватися з урахуванням будівництва житлового фонду загального, соціального та спеціального призначення; доступного за вартістю для середньо- та малозабезпечених верств населення що сприятиме забезпеченню соціальної безпеки в Україні.

Література

1. Закон України «Про основи національної безпеки» №964 IV від 19.06.03 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №39. – Ст.351.
2. Соціальна безпека: теорія та українська практика: монографія / за ред. І.Ф. Гнибіденка, А.М. Колота, В.В. Рогового. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.
3. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME07222.html
4. Статистичний збірник Україна в цифрах 2010 / Державний комітет статистики України; ред. О.Г. Осауленко. – К., 2011. – 252 с.
5. Завора, Т.М. Механізм розвитку житлового будівництва регіону / Т.М. Завора // Економіка і регіон: наук. вісн. – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – № 30-С. – 2011. – С. 147 – 151.
6. Соціально-демографічна характеристика домогосподарств України у 2011 р. (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
7. Завора, Т.М. Соціальні аспекти формування житлової політики / Т.М.Завора // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2009. – Вип. 247, т.V. – С. 1170 – 1176.